

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Pomocy i Integracji Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Polska Federacja Związkowa Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej, w odpowiedzi na pismo DPS.I.02100.10.3.2017.AP z dnia 21 listopada w sprawie konsultacji projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego przedstawia następujące uwagi do dokumentu w zakresie działalności statutowej naszej organizacji:

1. W art. 1 pkt. 4 projektu ustawy proponujemy zmodyfikowanie projektowanego brzmienia art. 55 ust. 2b ustawy o pomocy społecznej poprzez nadanie następującej treści: *„Ograniczenie możliwości samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej przez mieszkańca domu może nastąpić wyłącznie na podstawie zaświadczenia lekarza psychiatry, wydanego na czas określony, nie dłuższy niż 1 miesiąc”*.

W opinii naszej organizacji proponowany przez resort możliwy 6-miesięczny okres ważności zaświadczenia lekarskiego, a tym samym dopuszczający takie samo ograniczenie czasowe w zakresie samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej jest za długi. Biorąc pod uwagę współczesne standardy pomocy dla osób chorych i zaburzonych psychicznie nakierowane na ich społeczną i środowiskową integrację, a także uwzględniając stosowaną obecnie skuteczną farmakoterapię - zakładany półroczny okres możliwego ograniczenia w poruszaniu się mieszkańca poza DPS, w praktyce równoległe z ograniczonymi mechanizmami faktycznej kontroli ww. decyzji, nie znajduje swojego celowościowego uzasadnienia. Zauważyć należy, iż wystawienie przedmiotowego zaświadczenia nastąpić może w odniesieniu do każdego mieszkańca domu (nie jest ograniczone do osób chorych psychicznie lub upośledzonych bądź ubezwłasnowolnionych), jeśli lekarz psychiatra uzna to za wskazane względami medycznymi, jednakże projektodawca nie przewidział skutecznych i faktycznych mechanizmów kontroli zastosowanego środka, nawet gdy ustąpią przesłanki na podstawie których lekarz wystawił ww. zaświadczenie (np. okres remisji choroby). Przewidywany zatem możliwy 6-miesięczny okres stosowania środka może okazać się nadużywany i prowadzić do zbyt daleko idących, niekorzystnych skutków dla samych mieszkańców, w tym w zakresie przestrzegania ich praw i wolności obywatelskich. Na ww. problem wielokrotnie zwracały uwagę

odpowiednie instytucje m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich, a także stał się on przedmiotem projektowanej ostatnio nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Należałoby również zatem analogicznie do ww. ustawy wprowadzić dodatkowo do projektowanego przepisu kryterium podmiotowe np. ograniczające ww. środek wyłącznie do osób chorych psychicznie lub upośledzonych i to w określonych ściśle sytuacjach, a także zapewnić mieszkańcom tryb odwoławczy i kontrolny wskazanego środka.

2. W art. 1 pkt. 5a) projektu ustawy proponujemy zmianę w zakładanym art. 59 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej poprzez nadanie nowego brzmienia o treści:
„1. Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.”

Rozumiejąc intencję jakimi kierował się projektodawca dopisując do obecnego brzmienia art. 59 ust. 1 uops słowo „mieszkańca” – zwracamy jednakowoż uwagę, iż pozostawienie ww. określenia na zakładanym przez niego miejscu w szyku zdania tj. „...decyzję ustalającą opłatę mieszkańca za jego pobyt w domu pomocy społecznej (...)” - doprowadziłoby do bardzo negatywnych skutków dla pozostałych osób zobowiązanych do wnoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej. Mowa jest tutaj o członkach rodziny podopiecznego DPS, którzy przy literalnym zastosowaniu przepisu w zakładanej przez projektodawcę formie, pozbawieni zostaliby dostępu do kluczowej dla nich decyzji ustalającej ich część opłaty za pobyt członka rodziny w ww. placówce. Obecnie przy ustalaniu odpłatności za pobyt w DPS małżonek, zstępni oraz wstępni poprzez otrzymanie decyzji administracyjnej informowani są o ww. kosztach praktycznie z chwilą skierowania osoby bliskiej do placówki. W przypadku zmiany ww. przepisu w brzmieniu proponowanym przez projektodawcę – członkowie rodziny mieszkańca, aż do otrzymania decyzji o zwrocie tychże kosztów mogliby zostać pozbawieni wiedzy o fakcie umieszczenia członka rodziny w domu pomocy społecznej, a w skrajnym przypadku nawet przez dłuższy okres o ciężącym na nich zobowiązaniu finansowym. Szczególnie istotne jest ta świadomość i związane z nią uprawnienia w przypadku ochrony dorosłych dzieci, które nie mogły liczyć na wypełnianie obowiązków wychowawczych i opiekuńczych przez rodzica, który następnie został umieszczony w ww. ośrodku wsparcia. Problem ten projektodawca uznał za istotny z punktu widzenia rozszerzenia katalogu przesłanek do zwolnienia za odpłatność w DPS, natomiast propozycja nowej treści art. 59 ust. 1 uops może doprowadzić do pogorszenia sytuacji prawnej i finansowej zarówno tychże dzieci, jak i pozostałych osób zobowiązanych do ponoszenia odpłatności.

Ww. uwaga dotyczy także art. 1 pkt. 5b) projektowanej ustawy w zakresie, jakim zmienia on brzmienie art. 59 ust. 5 i ust. 6 ustawy o pomocy społecznej.

3. W art. 1 pkt. 6 projektowanej ustawy, w dodanym do art. 64 uops punkcie 6 proponujemy zmianę przesłanki do fakultatywnego zwolnienia z odpłatności dla

członków rodziny z obecnej określonej jako - *przedstawienie wyroku sądu oddalającego powództwo o alimenty na rzecz osoby kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu*, na zgodną z trybem określonym w ustawie – kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Przyjmując z zadowoleniem postulowaną m.in. przez naszą organizację zmianę zmierzającą do rzeczywistej i faktycznej ochrony dzieci – ofiar nadużyć ze strony opiekunów kierowanych i umieszczanych następnie w domach pomocy społecznej, zwracamy uwagę, iż ww. przepis nie zapewnia lub nie precyzuje trybu w jakim dzieci te (zobowiązani) miałyby uwolnić się od wskazanej odpłatności. Zgodnie bowiem z obecnie obowiązującymi przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zmiana obowiązku alimentacyjnego może nastąpić w dwojaki sposób: 1) w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego (art. 138 krio), 2) zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie dotyczy to obowiązku rodziców względem ich małoletniego dziecka (art. 144¹ krio). O ile pierwszy z trybów w sposób wyraźny dotyczy zmiany orzeczenia już zapadłego lub umowy już zawartej, to powstaje istotne zagadnienie prawne – czy w drugim z przewidzianych sposobów, same dorosłe już dziecko może zainicjować postępowanie sądowe, które w efekcie mogłoby doprowadzić do jego zwolnienia z obowiązku alimentacji na rzecz rodzica – kierowanego do lub mieszkańca DPS. Kwestia powyższa wymaga naszym zdaniem jednoznacznego rozstrzygnięcia. W przypadku bowiem, gdyby okazało się, iż zobowiązany nie może samodzielnie wnosić do właściwego sądu o uchylenie ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego – to tak projektowany przepis ustawy o pomocy społecznej, analogicznie do obecnego przepisu art. 64a, pozostawałby „martwy” i w efekcie nie prowadził do faktycznego poszerzenia zakładanej ochrony dla ww. kategorii zobowiązanych. Trudno bowiem zgodnie z logiką i doświadczeniem życiowym oczekiwać by w sprawach obejmujących niekiedy odległe czasowo zdarzenia, a także pozostających w bezpośrednim związku z faktem nadużyć rodzicielskich – to sam rodzic-sprawca występował obecnie z zamiarem ustalenia alimentów od dorosłego dziecka lub uzyskał takie orzeczenie w przeszłości. W praktyce więc tylko zagwarantowanie stronie pokrzywdzonej możliwości czynnego inicjowania postępowań o uchylenie obowiązku alimentacyjnego, może być gwarantem dla możliwości spełnienia ustawowej i projektowanej przesłanki do zwolnienia z odpłatności za DPS. Oprócz postulowanego rozstrzygnięcia ww. kwestii, zasadne w dalszej kolejności wydaje się takie sformułowanie projektowanego przepisu by zarówno zobowiązane rodziny, jak i właściwe sądy nie miały wątpliwości co do faktycznej możliwości zastosowania określonego trybu wniosku lub powództwa. Ww. czytelność można uzyskać poprzez powiązanie wprost projektowanego przepisu z przepisami szczegółowymi np. kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie, w jakim gwarantują one uchylenie obowiązku alimentacyjnego.

Mając nadzieję, iż powyższe uwagi zostaną uwzględnione w ostatecznym projekcie, zwracamy się z wnioskiem o pisemne poinformowanie naszej organizacji o ich przyjęciu lub odrzuceniu wraz z uzasadnieniem.

Otrzymują:
1. Adresat
2. a/a

WICEPRZEWODNICZĄCY
Polskiej Federacji Związkowej
Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej

Paweł Maczyński